

OBOWIĄZKI I CNOTY OBYWATELSKIE

Obowiązki i cnoty obywatelskie

Pojęcia

Obowiązki obywatela zapisane w Konstytucji RP.

Najważniejsze cnoty obywatelskie

Wzór obywatela w państwie demokratycznym

Sprawiedliwość i jej formy

Pojęcia;

Cnota – gotowość do podejmowania działań uznawanych za godne człowieka, bez względu na to, czy przyniosą one korzyści innym ludziom.

Sprawiedliwość – zasada nakazująca oddać każdemu to, co mu się słusznie należy. Ma ona wymiar indywidualny (w stosunkach między ludźmi) jak i wymiar społeczny.

Uczciwość - zachowywanie uznanych norm moralnych, rzetelność w ich spełnianiu — prawość

Rozwaga – skłonność do namysłu, refleksji przed działaniem, zastanowienie, rozsądek;

Odpowiedzialność – właściwość ludzkiego postępowania polegająca na możliwości lub gotowości ponoszenia konsekwencji własnego postępowania;

Patriotyzm – głęboka miłość do własnego państwa i narodu; rzetelne wypełnianie podstawowych obowiązków obywatelskich.

Tolerancja – świadoma zgoda na wyznawanie i głoszenie przez innych ludzi poglądów, z którymi nie zgadzamy się i na wybór przez nich sposobu życia, którego nie aprobujemy, ale który jest uważany przez nich za właściwy. Tolerancja oznacza rezygnację z przymusu jako środka wpływania na postawy innych ludzi. Wyjątkami są jedynie sytuacje, w których owe postawy zagrażają bezpieczeństwu osób oraz ich mienia (tolerancja nie rozciąga się, więc np. na zabójców, gwałcicieli czy złodziei, choć obejmuje takie zachowania dewiacyjne, które można potraktować jako sprawę prywatną), nie dotyczy także ludzi, którym odmawia się zdolności pełnego rozpoznawania znaczenia swoich czynów.

Ofiarność – gotowość do składania ofiar, do wyrzeczeń, poświęceń dla kogoś lub dla czegoś

Męstwo – cnota polegająca na nieustraszoneści w chwilach grozy, braku lęku przed niebezpieczeństwami i śmiercią, gotowości do znoszenia trudów i wytrwałości.

Odwaga cywilna – odwaga wypowiedzania własnych przekonań niezależnie od opinii panującej lub demonstrowanie pewnych postaw, bez względu na możliwość ujemnych dla siebie konsekwencji

Obowiązki obywatela zapisane w Konstytucji RP

Obowiązki obywatelskie – ogół konstytucyjnie ustanowionych nakazów dotyczących obywateli danego kraju.

Do podstawowych obowiązków należy:

1. Poszanowanie praw innych
2. Przestrzeganie prawa
3. Ponoszenie ciężarów i świadczeń publicznych np. płacenie podatków
4. Obowiązek wierności Rzeczypospolitej
5. Obowiązek obrony kraju

Najważniejsze cnoty obywatelskie.

Pojęcie cnoty wiąże się ściśle z pojmowaniem moralności w danej epoce i środowisku. Obecnie **za cnotę uważa się gotowość do podejmowania działań uznawanych za godne człowieka**, bez względu na to, czy przyniosą one korzyści innym ludziom.

Cnoty obywatelskie to wartości, którymi człowiek powinien się kierować w życiu publicznym.

Cnoty składają się na wzór obywatela w państwie demokratycznym.

Współczesne cnoty obywatelskie:

- ❖ **Dyscyplina wewnętrzna** – uporządkowanie i determinacja w realizacji planów; umiejętność narzucenia sobie określonych planów działania oraz konsekwencja w ich realizacji, co wiąże się z odpowiedzialnością
- ❖ **Tolerancja** – poszanowanie i poglądów innych ludzi
- ❖ **Krytycyzm** – umiejętność dokonywania rozsądnych ocen rzeczy, zjawisk czy opinii. Umiejętność krytycznego myślenia pozwala wybrać te propozycje, które są najbardziej realne i mają niewiele wspólnego z demagogią
- ❖ **Odpowiedzialność za słowa** – świadomość konsekwencji swoich wypowiedzi
- ❖ **Uspołecznienie** – podejmowanie różnych inicjatyw społecznych, zainteresowanie problemami społecznymi i podejmowanie działań w celu ich przezwyciężenia. Jednym z takich działań jest **wolontariat** – świadoma i bezinteresowna działalność dla dobra innych. Największe polskie organizacje humanitarne działające na podstawie wolontariatu: Polska Akcja Humanitarna – Janina Ochojska, Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy – Jerzy Owsiak, „Caritas” Polska, Krajowy Komitet Pomocy Dzieciom i Młodzieży

Wzór obywatela w państwie demokratycznym.

- posiada **odwagę cywilną** – postępowanie w zgodzie ze swoim sumieniem, nawet wbrew odmiennej opinii i presji otoczenia. Człowiek taki potrafi się przyznać do błędu, ponosi odpowiedzialność za swoje postępowanie, mówi prawdę, staje w obronie pokrzywdzonych i słabych
- jest **słowny** – dotrzymuje słowa, przestrzega postanowień i umów – jest podstawą uczciwości. Człowiek dotrzymujący słowa jest wiarygodny, wzbudza zaufanie.
- jest **punktualny**
- jest **wrażliwy społecznie** – pomaga słabszym, biedniejszym
- jest **obowiązkowy** – wypełnia wszystkie obowiązki narzucone przez konstytucję, również te dla niego niewygodne np. płaci podatki
- **przestrzega i szanuje prawo**
- jest **tolerancyjny** wobec poglądów innych ludzi oraz ich postaw
  - **szanuje prawa innych**
  - jest **aktywny** i bierze odpowiedzialność za swoje życie w swoje ręce
  - jest **rzetelny**

Formy sprawiedliwości

Typy sprawiedliwości wg Arystotelesa:

Sprawiedliwość wyrównawcza – za dany towar należy zapłacić cenę nie niższą niż koszty jego wytworzenia

Sprawiedliwość rozdzielcza - zakłada się, że każdy, kto brał udział w wytworzeniu jakiegoś towaru, otrzyma jakąś część zysku, proporcjonalną do swojego wkładu pracy

Formuły sprawiedliwości rozdzielczej:

- każdemu po równo – każdy członek społeczności otrzyma tyle samo dóbr, niezależnie od swego wkładu pracy i potrzeb
- każdemu według jego potrzeb – każdy otrzymuje tyle ile potrzebuje. O tym ile kto potrzebuje decyduje ten co rozdziela dobra.
- każdemu według jego wysiłku – podział dóbr w zależności od włożonego wysiłku
- każdemu według jego pracy – podział dóbr proporcjonalnie do wkładu pracy; trudno porównać wkład pracy górnik i lekarza
- każdemu według jego zasług - nagradzanie tych, którzy mają jakieś zasługi dla społeczeństwa; co jest zasługą i czy to co zasługą było 30 lat temu nadal nią jest? (np. zasługi w PRL-u)
- każdemu według jego urodzenia – podział dóbr w zależności od pochodzenia społecznego

Teorie sprawiedliwości możemy podzielić na:

a) teorie indywidualistyczne – najważniejsza jest jednostka. Zakładają, że społeczność to zbiór wolnych jednostek, żyjących niezależnie od siebie nawiązujących kontaktów tylko wtedy, gdy są one obustronnie korzystne. Jednostki te konkurują ze sobą jednak wyznają zasadę, że w imię własnych interesów i wolności nie wolno krzywdzić innych.

b) teorie wspólnotowe – zakładają, że społeczność jest czymś więcej niż tylko sumą jednostek. Dobro społeczność jest nadrzędne wobec interesu jednostki, która ma obowiązek pomagać tym, którzy gorzej sobie radzą

Sprawiedliwość jako uprawnienie – teoria dotycząca przestrzegania prawa w gromadzeniu dóbr materialnych. Zgodnie z nią określa się trzy podstawowe zasady sprawiedliwego społeczeństwa :

- sprawiedliwe pozyskanie dóbr (legalne ich nabycie),
- sprawiedliwe przekazanie dóbr (legalna sprzedaż lub legalne oddanie dobra),
- dochodzenie własnych praw (możliwość odwołania się do instytucji, jeśli dobro jest nielegalnie pozyskane lub przekazane).

Sprawiedliwość jako wyrównywanie szans – teoria Johna Rawlsa – w społeczeństwie istnieją nierówności społeczne – jedni są biedni a inni bogaci. Nie można zlikwidować tych nierówności. Należy jednak wyrównać szanse na starcie – zapewnić każdemu dziecku możliwość kształcenia się i rozwoju. Tylko wówczas każdy, bez względu na pochodzenie, będzie mógł wybrać sobie swoją drogę życiową. Sprawiedliwie jest więc by państwo wyrównywało szanse i wspomagało najbiedniejszych na starcie zapewniając np. darmowe wykształcenie (szkoły publiczne ogólnie dostępne, wyprawki szkolne dla uczniów klas pierwszych szkoły podstawowej (podręczniki, zeszyty i przybory szkolne). Dzięki wykształceniu każdy obywatel może wybrać sobie odpowiednią dla siebie drogę życiową.